

Az olvasás, szövegértés ma a kutatásban és a gyakorlatban

Steklács János

MTA-PTE Olvasási Fluencia és Szövegértés
Kutatócsoport

PTE BTK Neveléstudományi Intézet

Szolnok, 2026. 03. 23.

MTA-PTE Olvasási Fluencia és Szövegértés
Kutatócsoport

MTA-PTE Reading Fluency and Comprehension
Research Group

Mottó

Az olvasás tanulás

Az olvasás, szövegértés az iskolai és a mindennapi sikeresség
alapvető tényezője

Minden pedagógus olvasástanár

Vázlat

- Merre tart az olvasáskutatás?
- Merre tart az olvasástanítás osztálytermi gyakorlata?
- Saját kutatásaink
 - A hazai rendszer
 - Korszerűsítési pontok
 - Olvasási stratégiák
 - Olvasási fluencia

Merre tart az olvasáskutatás?

- Az olvasás definíciójának változása
- A társadalmi változások és a definíció változása
- Az olvasás összetett kognitív folyamat, amely során az olvasó és a szöveg közötti interakció révén jön létre a jelentés, nem csak a dekódolásáról van szó. A hatékony szövegértés megköveteli a szöveg és a kontextus összehangolását oly módon, hogy az túlmutat a dekódolt szavak egyszerű egymásutánján a jelentésalkotás felé (Spiro et al., 2017).

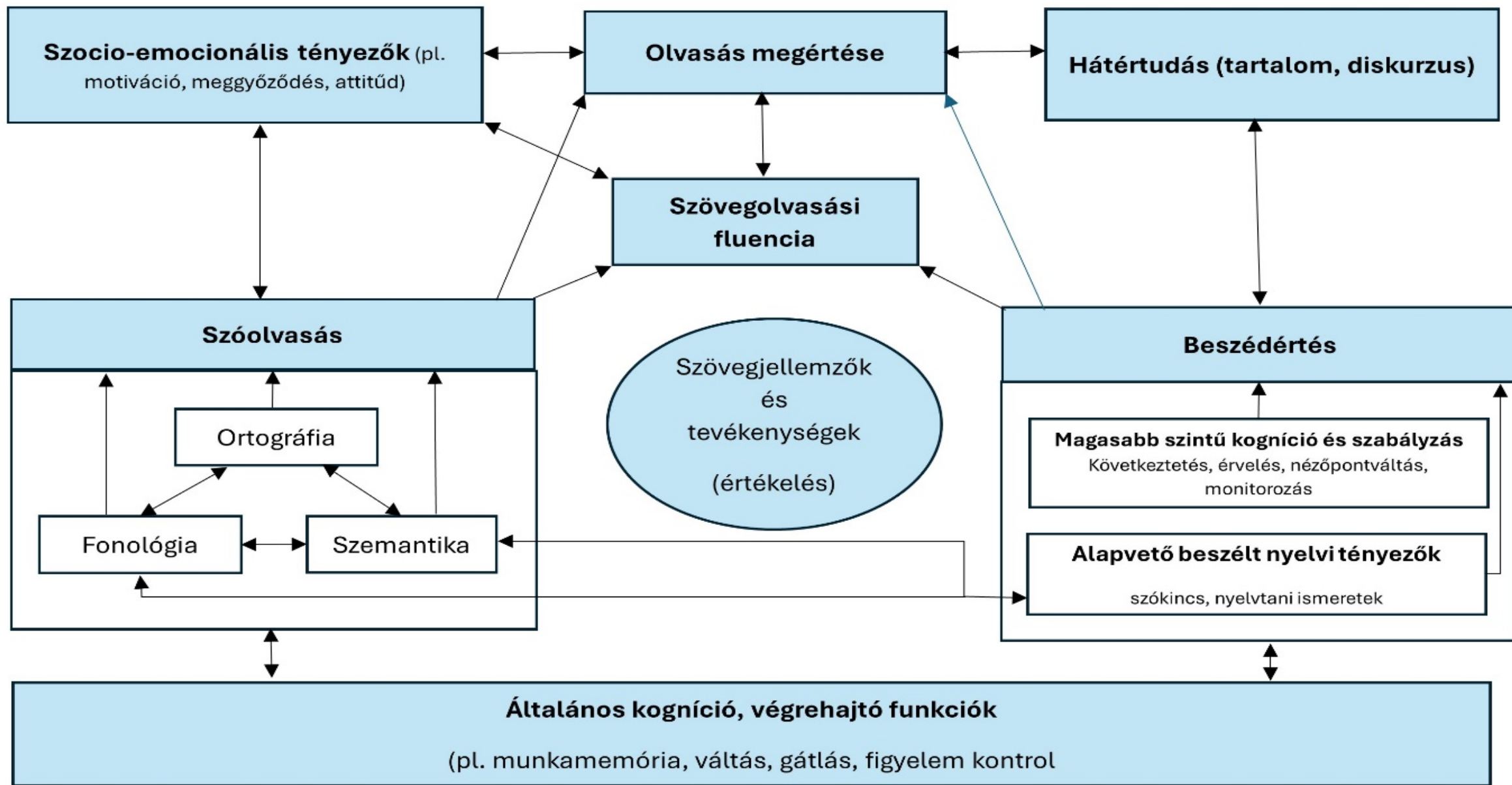
- A szövegértés komplex, összetett, dinamikus rendszer
- Célvezérelt, önszabályzás alapján felépülő folyamat
- Interaktív, kompenzációs folyamat
- Jelentéskonstrukció
- Összefoglalva: az elmúlt évtizedekben az olvasás fogalma egy holisztikus, integrált és interaktív folyamattá vált, amely magában foglalja a dekódolást, a szövegértést, a kritikus gondolkodást és a digitális készségeket is, tükrözve összetettségét és jelentőségét a különböző médiumokban és társadalmi kontextusokban.

Népszerű területek:

- Olvasásmegértési folyamatok és oktatás
- Idegen nyelvű olvasáskutatás
- Következtetéstanítás
- Felnőttkori írás-olvasási készségek és megértési stratégiák
- Tanórai diskurzus és szociokulturális kutatás
- Olvasási intervenciók hatékonysága

DIER; Az olvasás direkt és indirekt hatásainak modellje, (Kim, 2020)

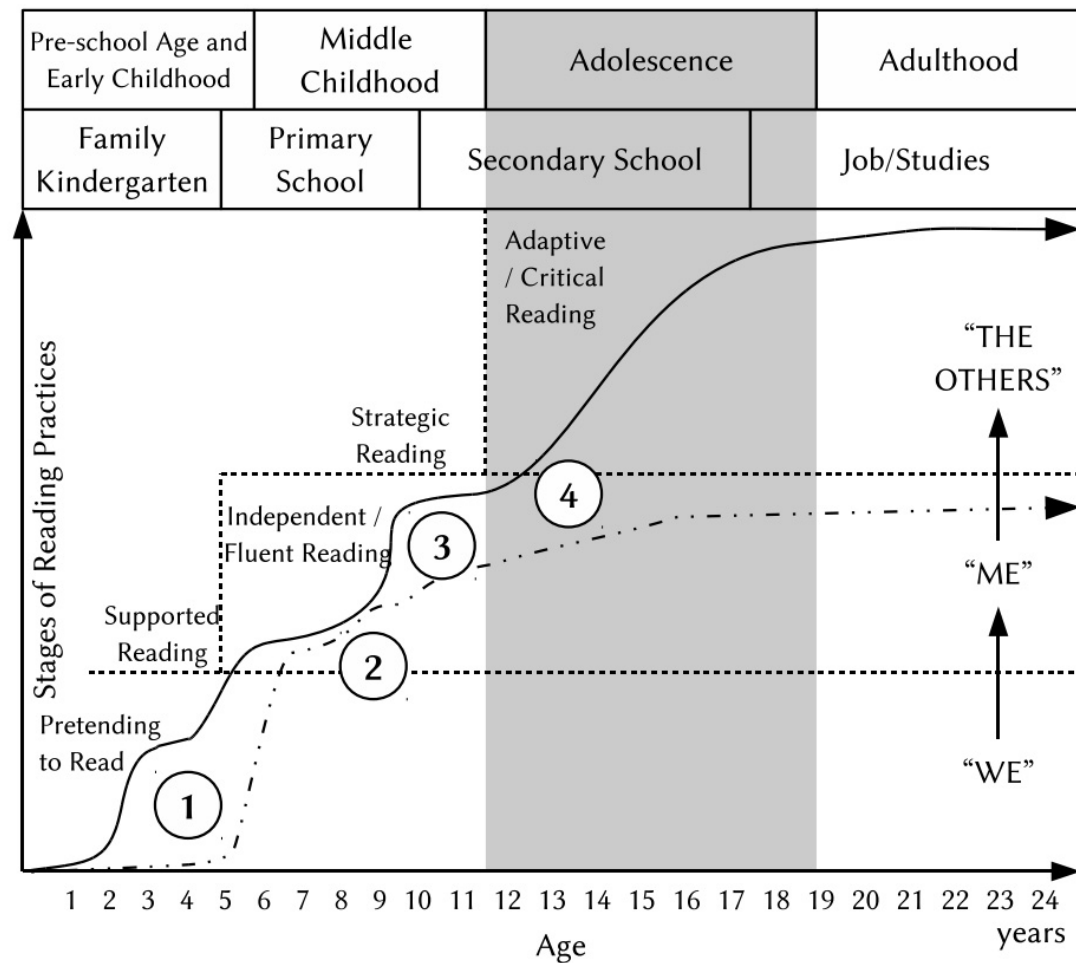
Merre tart az olvasástanítás osztálytermi gyakorlata?

- Az olvasástanítás kutatásának néhány kiemelt fontosságú területe:
 - Irányított olvasás és kiegyensúlyozott írás-olvasás módszerek
 - Szövegértési keretrendszerek oktatási hatékonysága
 - Adaptív tanítás az olvasástanításban
 - Tartalomba ágyazott olvasástanítás
 - Idegtudomány, tanulás és írás-olvasás
 - Oktatás sokszínű és inkluzív osztálytermekben
 - Kognitív stratégiaoktatás kétnyelvű és második nyelvi tanulók számára

Olvasási képességek és oktatási rendszer

	Óvoda	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Az olvasás előkészítése	■	■	■	■	■	■								
Az olvasás jelrendszerének tanulása	■	■	■	■	■	■								
Folyékony/független olvasás		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■			
Stratégia-orientált olvasás			■	■	■	■	■	■	■	■	■	■		
Adaptív/kritikai olvasás							■	■	■	■	■	■	■	■

- **EEF: Education Endowment Foundation**
Angliai, bizonyítékalapú oktatásfejlesztési szervezet, amely nagy mennyiségű kutatást és iskolai beavatkozást összegez pedagógusok számára.
- **IES: Institute of Education Sciences**
Az Egyesült Államok oktatáskutatói intézményrendszere, ezen belül készülnek többek között a gyakorlati útmutatók és bizonyítékösszegezések.
- **WWC: What Works Clearinghouse**
Az IES-hez tartozó bizonyítékértékelő rendszer, amely azt vizsgálja, milyen oktatási beavatkozások működnek megbízható kutatási eredmények alapján.
- **PALS: Peer-Assisted Learning Strategies**
Olyan páros vagy kiscsoportos tanulásszervezési eljárás, amelyben a tanulók egymást is segítik előre meghatározott rutinok alapján. Az olvasásban külön változatai is vannak.
- **PALS-UK: a Peer-Assisted Learning Strategies brit adaptációja**
A PALS módszer Egyesült Királyságban vizsgált, helyi környezetre igazított változata.
- **CORI: Concept-Oriented Reading Instruction**
Olyan szövegértés-fejlesztő megközelítés, amely az olvasást a tartalm tanulással, a motivációval és az érdeklődéssel kapcsolja össze.

Hatékony fejlesztőprogramok

Reciprok Tanítás vagy Reciprok Tanulás

- Ez az egyik legismertebb, iskolában is jól alkalmazható eljárás.
- Négy alapműveletre, négy szerepre épül: jós, kérdező, tisztázó, összefoglaló.
- Legyél te a tanár!

• Páros olvasás (olvasás együtt)

- A páros, strukturált olvasásnak több működő változata van. Az EEF 2024-es PALS-UK beszámolója szerint a páros olvasás a fluenciát, a megértést és a motivációt is fejlesztheti, ha világos rutinra épül. A Peer Assisted Learning Strategies lényege nem az, hogy két gyerek csak együtt olvas, hanem hogy szerepek, lépések és ellenőrző rutinok mentén dolgoznak.

Pl.: Az egyik tanuló olvas egy bekezdést. A társa három dolgot csinál:

1. figyeli a pontosságot,
2. segít, ha elakad,
3. majd megkérdezi, hogy mi volt a bekezdés lényege

Ezután szerepet cserélnek.

Következő körben jön a bekezdés-tömörítés: egy mondatban el kell mondani, mi volt a legfontosabb.

- Kiscsoportos, célzott intervenciók
- Az IES gyakorlati útmutatói szerint a legeredményesebb támogatások közé tartozik a kiscsoportos, explicit, célzott intervenció. A hangsúly itt azon van, hogy a gyerekek ne ugyanazt kapják, hanem azt, amiben problémájuk van: összeolvasás, fluencia, mondatértés, szókincs, következtetés vagy monitorozás.
- Pl.: Heti háromszor 20 percben négyfős csoportokban dolgoznak. Az egyik csoport a pontosságot és a fluenciát fejleszti rövid szövegeken
A másik csoport kulcsszavakat és a mondatok kapcsolatait elemzi

- CORI, amikor a megértés összekapcsolódik a tartalommal és a motivációval
- A CORI, (Concept Oriented Reading Instruction) A szövegértést nem önállóan, hanem tartalomba ágyazottan fejleszti. A program a természettudományok és az olvasás integrálásával dolgozik, nagy hangsúlyt helyez a kíváncsiságra, kérdezésre, információszervezésre, grafikus reprezentációra és motivációra.
- Iskolai példa:
- A gyerekek olvasnak egy rövid szöveget a víz körforgásáról.
 1. kiemelnek kulcsszavakat
 2. egyszerű ábrát készítenek
 3. utána olvasnak egy másik rövid szöveget arról, miért probléma a vízhiányVégül össze kell kapcsolniuk a két szöveg információit.

Leszakadó térségek

- A hátrányos helyzetű tanulóknál a kutatások szerint különösen fontos a ...
 - korai beavatkozás,
 - a sok szóbeli interakció,
 - a jól szervezett kis csoportos támogatás és az explicit tanítás.

A probléma nem oldódik meg attól, hogy többet olvastatunk, ha a gyerek nem kap nyelvi és fogalmi támogatást.

A nemzetközi szintén a tapasztalatok szerint

- az esélyteremtéssel,
- a célzott erőforráselosztással és
- a strukturált pedagógiai támogatással függ össze.

A leszakadó térségekben nem könnyebb tananyagra van szükség, hanem ~~több nyelvi támogatásra, több visszajelzésre és jobban szervezett tanításra.~~

Szülők bevonása

- A PIRLS 2021 szerint az otthoni olvasási környezet és a szülői olvasáshoz kapcsolódó aktivitás összefügg a jobb eredményekkel.
- A szülői támogatás akkor működik jól, ha egyszerű, rendszeres és nem jelent túlzott megterhelést.
- Nem az a cél, hogy a szülő tanítsa a gyereket, hanem hogy legyen jelen az olvasási folyamataiban.
- ADORE: a több ponton egyszerre megjelenő intervenció hatékonyabb, ennek egyik eleme lehet a szülői támogatás.

Mire számíthatunk a mostani és a következő generációknál?

- Egyre nagyobbak a gyerekek közti a különbségek
- A gyerekek egyre több rövid, vizuális és digitális ingerrel dolgoznak. Közben egyre rövidebb ideig képesek a figyelmüket összpontosítani
- Az iskola feladata nem kisebb, hanem nagyobb lett.
- Tudatosabban kell tanítania az elmélyült olvasást, a többforrású információfeldolgozást, a kulcsgondolatok felismerését és a kritikus gondolkodást.

Saját kutatásaink, I. olvasási stratégiák

- A szövegértés tanítható!
- Az olvasás célja érdekében, a kiválasztás, végrehajtás és monitorizálás szándékosan alkalmazott kognitív folyamata. (Almasi, 2003)
- A kognitív stratégiák az egyén által választott cselekvések a kitűzött cél megvalósítása érdekében.
- Összefügg a motivációval és a metakognícióval
- A stratégiai folyamatok gyakorlás és folyamatos ismétlés esetén automatizálódnak

Olvasási stratégiák szövegértéshez, tanuláshoz, mindennapi olvasáshoz

Steklács János, Csájiné Knézics Anikó

- Bevezető
- Mik azok az olvasási stratégiák?
- Olvasás előtt
 - Szövegvizsgálat, előzetes áttekintés
 - Az előzetes tudás aktiválása
 - Jóslás
- Olvasás közben
 - Újragondolás (Előzetes elvárások, feltevések, jóslások ellenőrzése, **korrekciója**)
 - Munka a szöveggel (Jegyzetek, vázlat, ábrák, grafikus szervezők, **aláhúzás, kiemelés**)
 - Belső képek (Belső képek alkotása és kifejezése)
 - Javítás (Javítás, a hibák felismerése, korrekciója, a megértés ellenőrzése, javítása)
 - Szakaszos olvasás
- Olvasás után
 - Következtetés (Következtetések levonása)
 - Összefoglalás (Összefoglalás, a megértés ellenőrzése)
 - Visszatekintés (Szintézis: az olvasottak és a saját olvasási folyamatunk a tanórán vagy az olvasás során történtek áttekintése)

Saját kutatásaink, II.

olvasási fluencia

Mit jelent a hangos olvasási fluencia?

- „Az olvasási fluencia a szöveg gyors, pontos és megfelelő kifejezéssel történő olvasásának képessége.”
- „Reading fluency is the ability to read text quickly, accurately, and with proper expression.” (National Reading Panel, 2002)

Mit jelent a hangos olvasási fluencia?

- Az olvasási fluencia több mint tempó, gyors olvasás, hanem olyan olvasás, amely automatikus, kifejező és a megértést támogatja.
- Az olvasás látható, megtapasztható oldala
- A szövegértéshez vezető fontos út

(Rasinski, 2004, 2012)

Mit jelent a hangos olvasási fluencia?

- Az automatizált dekódolás és a prozódia együttes működése
- Az olvasás akkor tekinthető folyékornak, ha a szófelismerés olyan mértékben automatizált, hogy az olvasó figyelme a megértésre tud koncentrálni
- A prozódia itt nem pusztán díszítőelem, hanem a megértés fontos tényezője

Kuhn, Schwanenflugel & Meisinger (2010)

Saját eredményeink

- 2022-26 MTA-PTE Olvasási Fluencia és Szövegértés Kutatócsoport
- Terminológia, definíciók, szakirodalom, szisztematikus áttekintés
- 21 iskola, kb. 670 másodikos tanuló, 2023. nov. - 2024. jan.
- 144 szavas mese, idő, helyesen első kiejtett szó, prozódia (hibatípus)
- Követővizsgálat harmadikban, az előző és egy hosszabb szöveg olvasása, 2023 dec. - 2024. feb., 2024. nov. - 2025 feb., 2025. dec. - 2026. feb.

- Háttérkérdőív, összefüggések keresése
- Hangos olvasás rögzítése, szövegértés teszt
- Elemzés, értékelés két csoportban:
- 1. Idő, pontosság (gyógypedagógusok, logopédusok)
- 2. prozódia (tanítók, 0-15 pont)
- Vizsgálat célja:
 - Feltárás
 - Fejlődés
 - Összefüggések
 - Fejlesztés
- Fluencia Index (CORFI)

2. osztály	3. osztály	4. osztály
A kecske	A kecske	A kecske
	A balatoni kecskekörmök	A balatoni kecskekörmök

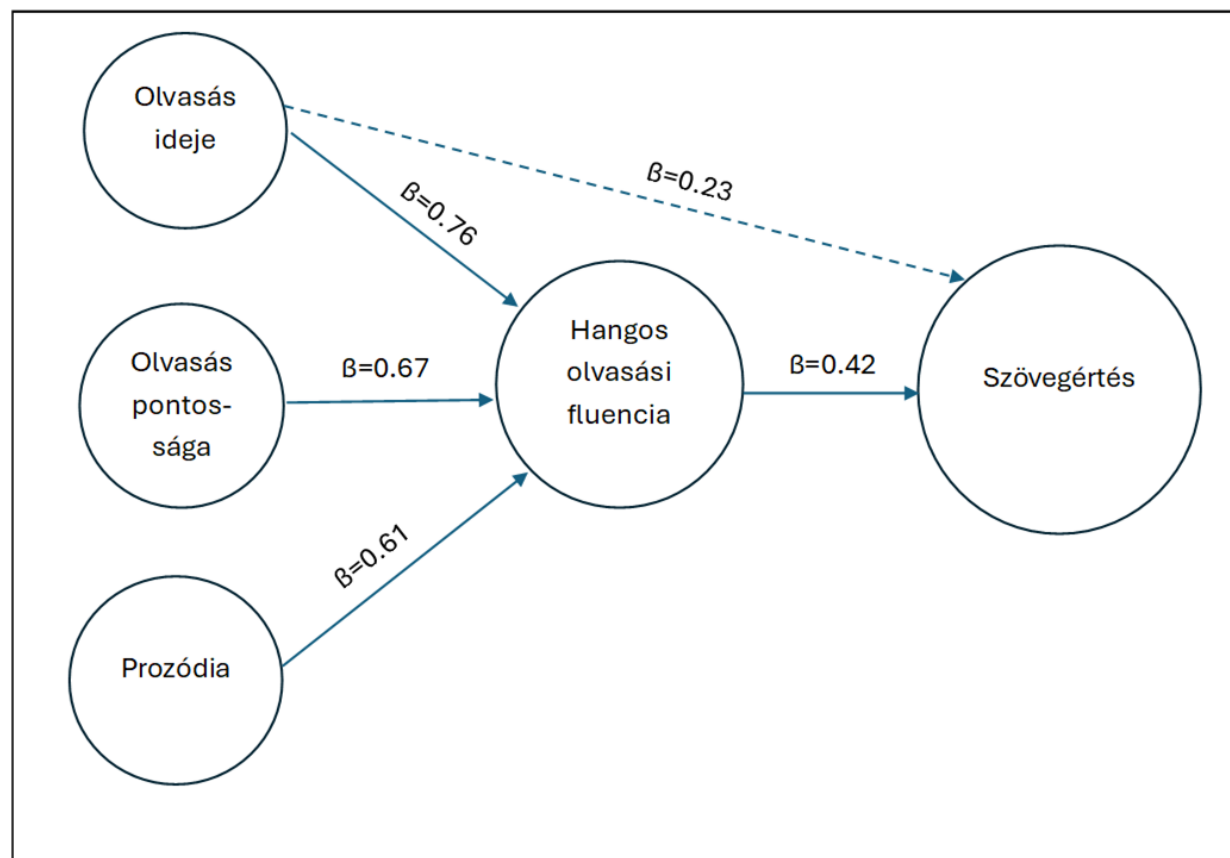

Mit tudunk a magyar alsó tagozatos tanulók hangos olvasási fluenciájáról?

- Leíró statisztikai eredmények
- Háttérváltozók és teljesítmény
- A négy teljesítménykategória összefüggései

A modell főbb eredményei (β értékek és direkt, indirekt hatások)

Útvonal	β (standardizált)	Szignifikancia (p)
Olvasás ideje → Fluencia	0.76	$p < 0.001$ ✓
Olvasás pontossága → Fluencia	0.67	$p < 0.001$ ✓
Prozódia → Fluencia	0.61	$p < 0.001$ ✓
Fluencia → Szövegértés	0.36	$p = 0.004$ ✓
Olvasás ideje → Szövegértés (direkt)	0.23	$p = 0.026$ ✓

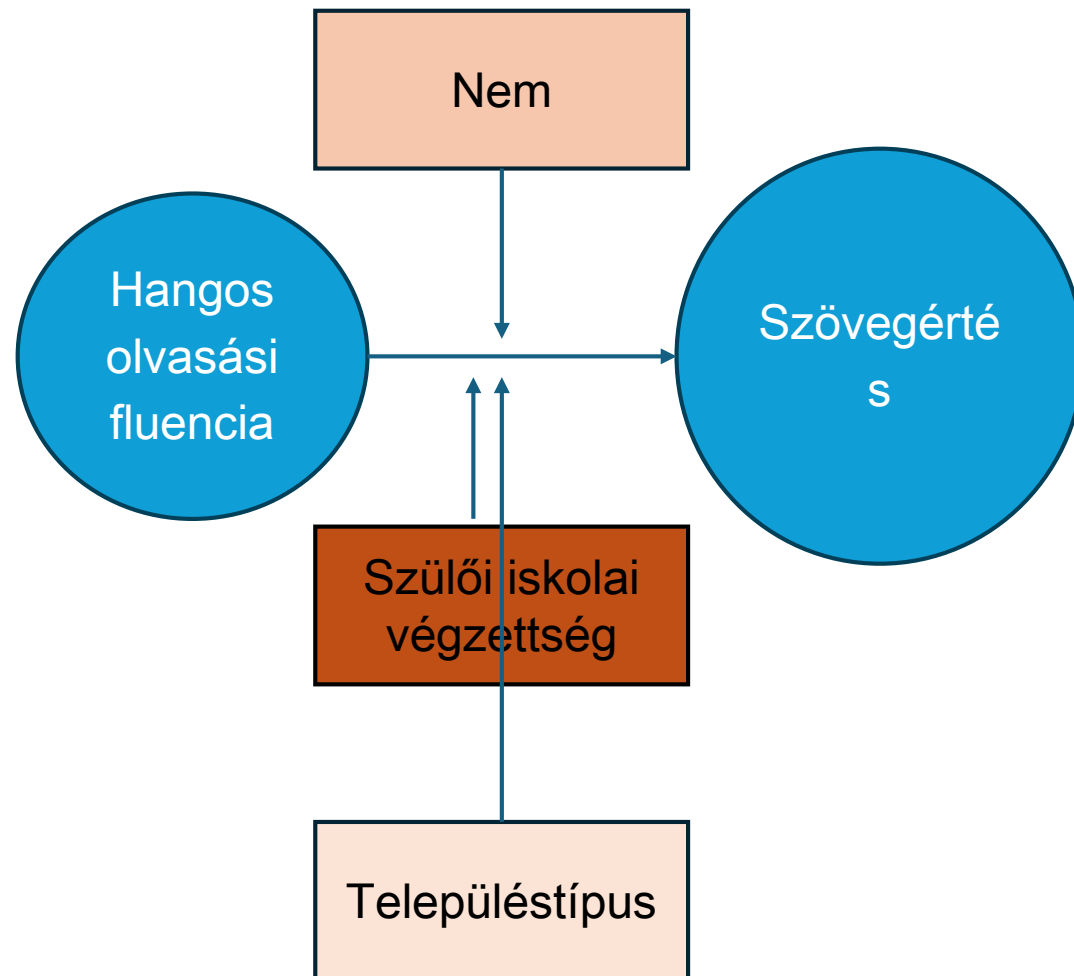

Moderált mediációs útvonal

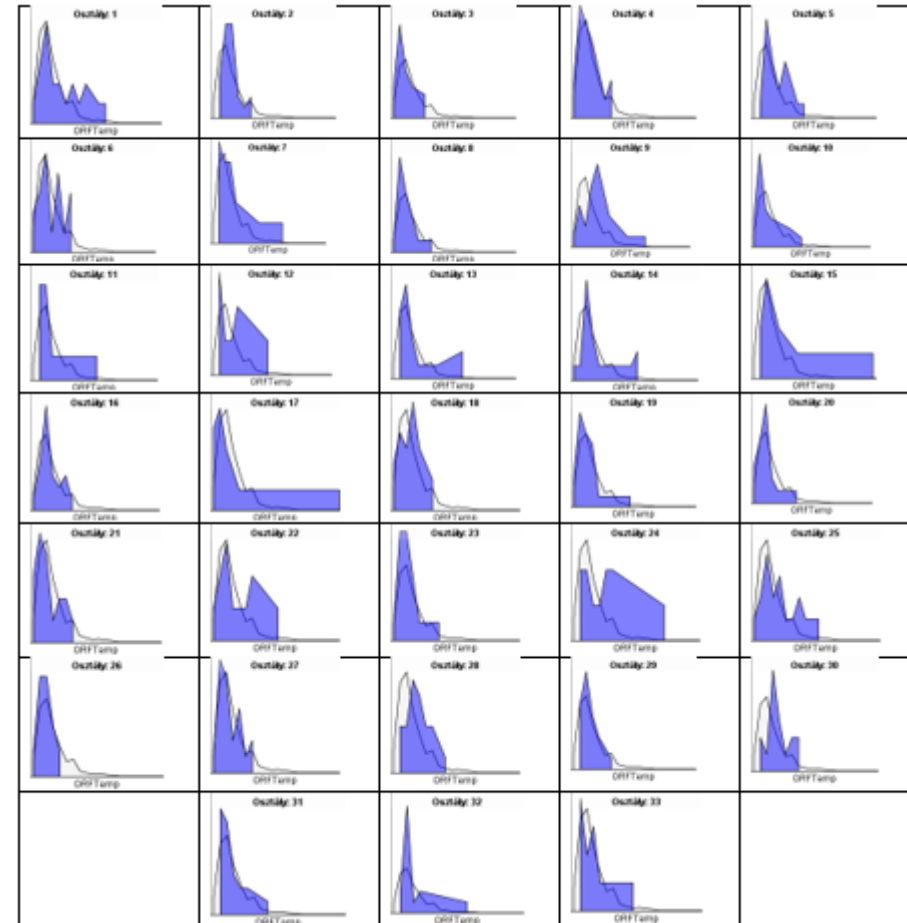
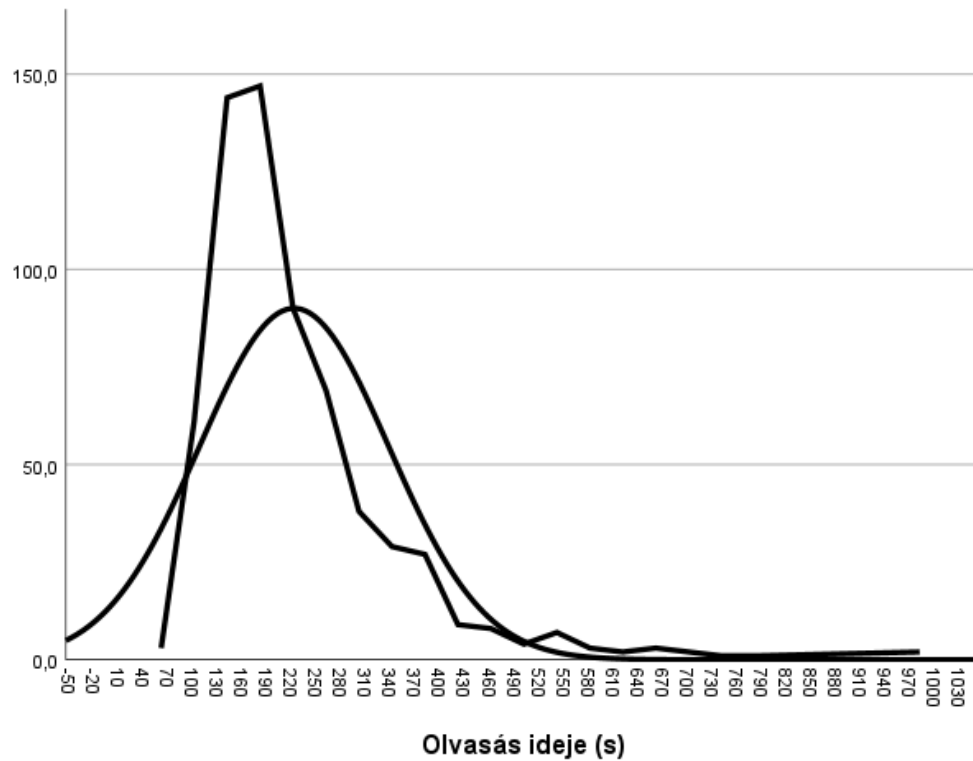
A moderált mediációs modell célja annak feltárása volt, hogy a fluencia milyen mértékben járul hozzá a szövegértés teljesítményéhez, illetve hogy ez a kapcsolat mennyiben függ olyan háttérváltozóktól, mint a nem, a szülők iskolai végzettsége és a településtípus.

Az eredmények azt mutatták, hogy a fluencia szignifikáns prediktora a szövegértésnek, ugyanakkor a hatás mértéke nem egységes minden alcsoportban. A nemi különbségek interakciós hatása arra utal, hogy a fluencia szövegértésre gyakorolt hatása a fiúknál valamivel kifejezettebb, mint a lányoknál.

A szülői végzettség szempontjából elmondhatjuk, hogy magasabb végzettségű szülők gyermekei esetében a fluencia erősebben magyarázza a szövegértést. A településtípus moderációs hatása kevésbé volt szignifikáns, de trendként megfigyelhető volt, hogy városi környezetben a fluencia szerepe erősebben megjelenik.

Olvasás ideje (N = 648, M = 221,25 s,
SD = 114,83 s)

Automatikus mentés

08_Kiskunfélegyházi Batthyány

Keresés

FájlKezdőlapBeszúrásRajzolásLapelrendezésKépletekAdatokVéleményezésNézetAutomatizálásSúgó

Alapértelmezett

MegtartásKilépésÚjBeállítások

Lapnézet

NormálOldaltörésselaprendezésEgyéni nézetek

Munkafüzetnézetek

VonalzóRácsvonalakSzerkesztőléc

FejlécekAdattípus-ikonokFókuszcella

Megjelenítés

Nagyítás100%Kijelölt rész nagyítása

Nagyítás

Új ablakMozaikPanelrögzítése

FelosztásElrejtésFelfedés

Ablak

Párhuzamos megjelenítésPárhuzamos görgetésKorábbi ablakpozíció

Ablakváltás

Makrók

C34

Azokat a gyerekeket érdemes külön figyelni, esetleg szakszolgálathoz küldeni, akik több területen egy SD-vel (szórással) eltérnek az országos átlagtól

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
1	Tanuló kódja	Neme 1. fiú; 2.	Adatfelvétel	KECS ORF	KECS ORF	KECS	KECS Prozdia	KECS	KECS ORF Σ	KECS	KECS	KECS	KECS	KECS	KECS	BAL ORF	BAL ORF Helyes	BAL Újraindítás	BAL Prozd
2	080101	1	2025.01.08.	214	80	19	8	4		2	2	1	1	2	8	668	208	60	
3	080102	1	2025.01.07.	125	134	9	12	7		2	2	1	1	2	8	369	253	43	
4	080103	2	2025.01.07.	119	130	5	13	7		2	2	1	1	2	8	287	271	22	
5	080104	2	2025.01.08.	156	118	15	14	6		2	2	1	1	2	8	572	227	49	
6	080105	2	2025.01.13.	265	115	21	6	4		2	2	1	1	0	6	843	210	96	
7	080106	1	2025.01.08.	156	137	13	9	4		2	2	1	1	2	8	426	276	17	
8	080107	1	2025.01.13.	134	128	9	14	7		2	2	1	1	2	8	356	265	14	
9	080108	1	2025.01.09.	140	124	13	10	6		2	2	1	1	2	8	370	261	33	
10	080109	2	2025.01.08.	154	133	12	11	6		2	2	1	1	2	8	425	268	26	
11	080110	2	2025.01.08.	139	126	13	12	6		2	2	1	1	1	7	402	248	69	
12	080111	1	2025.01.08.	117	133	7	14	7		2	2	1	1	2	8	306	269	19	
13	080112	1	2025.01.08.	147	125	12	9	4		2	2	1	1	2	8	426	270	24	
14	080113	1	2025.01.08.	123	136	8	12	6		2	2	1	1	2	8	388	264	35	
15	080114	2	2025.01.08.	217	138	10	10	5		2	2	1	1	2	8	540	271	40	
16	080115	1	2025.01.09.	101	128	15	15	7		2	2	1	1	2	8	365	239	17	
17	080116	2	2025.01.09.	220	124	22	7	5		2	2	1	1	2	8	585	249	38	
18	080117	1	távozott	-	-	-	-	-											
19	080118	2	2025.01.09.	86	142	0	15	7		2	2	1	1	2	8	256	279	11	
20	080119	2	2025.01.09.	119	122	13	13	7		2	2	1	1	1	7	376	223	22	
21	080120	1	2025.01.08.	162	128	8	9	6		2	2	0	1	1	6	508	248	42	
22	080121	2	2025.01.09.	120	127	19	14	7		2	2	1	1	2	8	299	259	33	
23	080122	2	2025.01.09.	97	135	0	15	7		2	2	1	1	2	8	263	270	22	
24	080124	1	távozott	-	-	-	-	-											
25	080125	1	2025.01.09.	180	135	8	10	4		2	2	1	1	2	8	458	266	23	
26	080126	1	2025.01.09.	118	122	7	14	7		2	2	1	1	2	8	389	257	50	
27	080127	1	2025.01.08.	175	124	18	9	5		2	2	1	1	2	8	451	266	25	
28				149,33	126,83	11,50	11,46	5,88		2,00	2,00	0,96	1,00	1,79	7,75	430,33	254,88	34,58	
29																			
30																			
31			Országos átlag	129,84	137,24	7,08	11,11	5,72							7,30	352,57	269,35	20,84	
32			SD	57,82	6,72	5,67	2,62	1,09							1,22	152,59	16,82	16,25	
33																			
34			Azokat a gyerekeket érdemes külön figyelni, esetleg szakszolgálathoz küldeni, akik több területen egy SD-vel (szórással) eltérnek az országos átlagtól																
35			tempóban és újakezdésben felfelé, a többi változóban lefelé.																
36																			
37																			

Tanuló kódja

Adatok

3.évf

Kész

Akadálymentesség: módosítás javasolt

7:592025. 09. 17.

További lépések, lehetséges

- Longitudinális vizsgálat negyedik osztályig
- A fejlődés jellemzőinek leírása az alsó tagozatos időszakban
- Hibázások pontos elemzése
- Diagnosztikai rendszer, fejlesztések kidolgozása
- CORFI alakulásának, összefüggéseinek vizsgálata

TABLE 3
Recommended reading fluency rates
in connected text

Grade		Correct words per minute
First grade	Winter	39
	Spring	40-60
Second grade	Fall	53
	Winter	72-78
	Spring	82-94
Third grade	Fall	79
	Winter	84-93
	Spring	100-114
Fourth grade	Fall	90-99
	Winter	98-112
	Spring	105-118
Fifth grade	Fall	105
	Winter	110-118
	Spring	118-128

Note. Adapted from Good, Simmons, & Kame'enui (2001); Hasbrouk & Tindal (1992); and the School Board of Alachua County (1997).

Számítógép and AI- asszisztált elemzés

- AI- és számítógép-alapú elemzés

- Idő

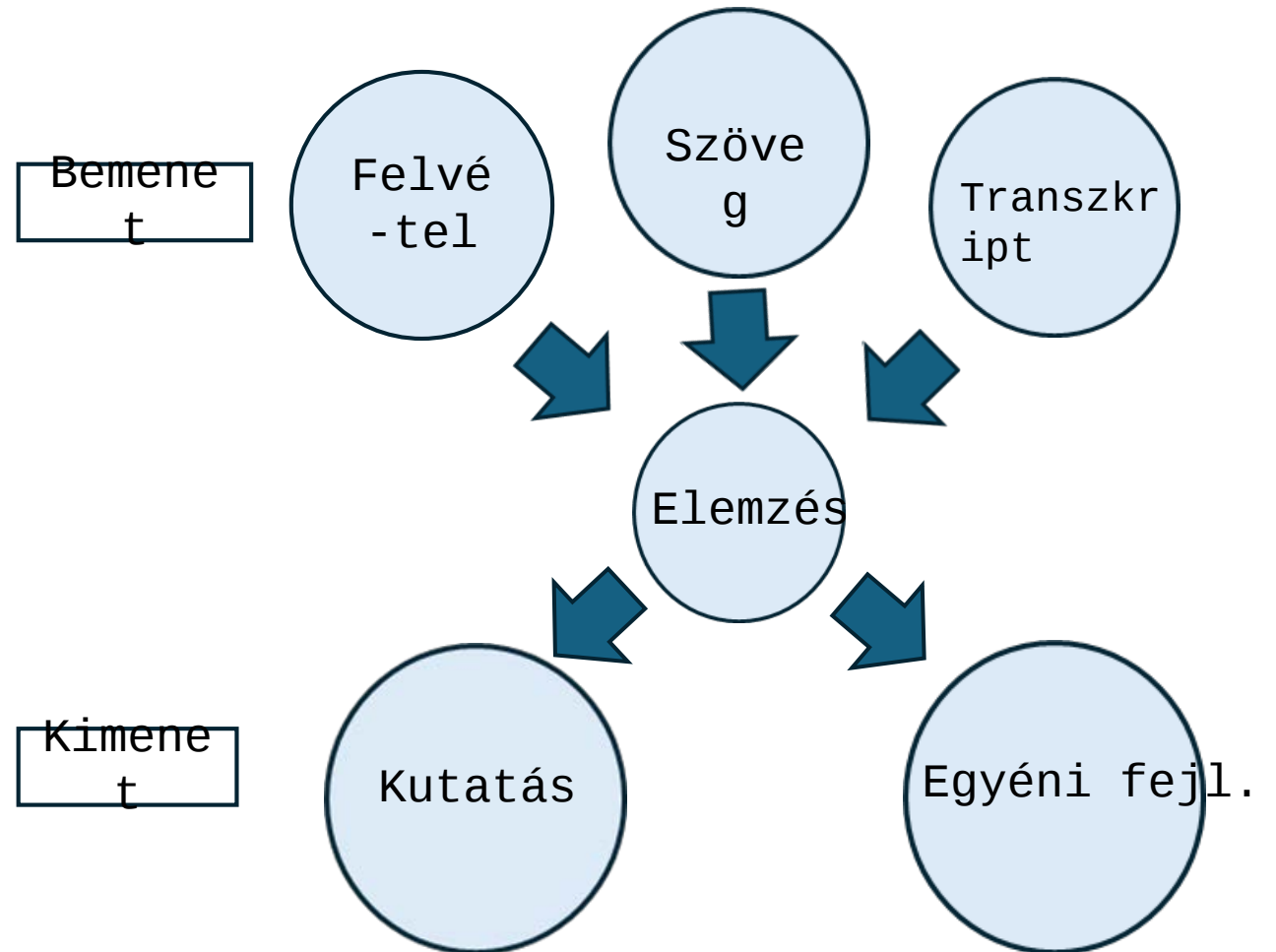
- Pontosság

- Prosódia

- A fluencia index számítása

- Személyre szabott fejlesztési terv generálása

- Tanár
- Szülő
- Gyermek

Miért az iskolai sikeresség meghatározói az olvasási fluencia és az olvasási stratégiák?

- A szövegértő olvasás fontossága a tanulásban, információkeresésben, -feldolgozásban
- A szövegértést meghatározó tényező az olvasási fluencia képessége (hangos, néma olvasásban is)
- A vizuális nyelvi információfeldolgozás alapja az automatizáltság, ez teszi lehetővé, hogy figyelmünket a szöveg jelentésére, monitorozására fordítsuk
- Különböző szövegeket különböző módon, stratégiákkal olvasunk
- A szövegértés tanulható, legjobb módja ennek az olvasási stratégiák
- Kritikus gondolkodás fontossága

Mit tehetünk az iskolában és otthon?

- A fluencia és komponenseinek, az olvasási stratégiák tudatosítása
- Az erre vonatkozó metakognitív tudás fejlesztése
- Külön feladatok az együttes fejlesztésre és a fluencia- komponensek külön-külön történő fejlesztésére
- Személyre szabott diagnosztikus mérésre alapuló fejlesztés
- Alsó tagozaton és tovább
- Tartalomba ágyazott fejlesztés, tanítás

Egy etiópiai férfi, Kandákénak, az etiópiai királynénak magas rangú udvari tisztje és főkincstárosa épp Jeruzsálemben járt imádkozni. Visszatérőben kocsiján ülve Izajás prófétát olvasta. A Lélek indítást adott Fülöpnek: „Menj és szegődj a kocsi mellé!” Fülöp odasietett, és meghallotta, hogy Izajás prófétát olvassa. Megkérdezte: „Érted, amit olvasol?” „Hogyan érthetném – felelte –, ha nincs, aki megmagyarázza nekem?” Aztán arra kérte Fülöpöt, hogy szálljon fel és üljön mellé.

(ApCsel 8. 2)

Köszönöm a figyelmet!

MTA-PTE Olvasási Fluencia és
Szövegértés Kutatócsoport
MTA-PTE Reading Fluency and
Comprehension Research Group

